

речей найманого працівника в наслідок неправомірної поведінки роботодавця.

Не можна не відзначити, що окрім теоретичних проблем юридичної відповідальності роботодавця, існує низка недоліків практичного спрямування, з метою вирішення яких необхідно: а) визначити мінімальні розміри моральної шкоди, а також встановити хоча б приблизний перелік критеріїв, за якими має визначатися істотність завданої моральної шкоди; б) закріпити відповідальність роботодавця за порушення прав працівників на стадії виникнення трудових правовідносин, а саме за необґрунтовану відмову у прийнятті на роботу; в) передбачити відповідальність роботодавця за несвоєчасну виплату найманому працівнику будь-яких, належних йому грошових виплат, незалежно від того є вони одно чи багаторазовими; г) передбачити матеріальну відповідальність роботодавця за відмову від видання найманому працівнику довідки про роботу або умисне внесення до неї неправдивих даних.

Завершуючи розгляд окресленого у роботі проблемного питання слід узагальнити, що вирішення вказаних вище теоретичних та практичних проблем юридичної відповідальності дозволить не тільки на якість та ефективність застосування юридичної відповідальності у трудовому праві по відношенню до роботодавця, а покращить функціонування механізму трудо-правового регулювання в цілому.

УДК 342. 9 (477)

**Лілія Миколаївна ПОПОВА,**

професор кафедри фінансів та кредиту Харківського національного університету будівництва та архітектури, доктор юридичних наук, доцент

ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-8255-8363>

## **НАПРЯМИ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ ЇЇ РОЗВИТКУ**

Нині корупція становить глобальну проблему, розв'язання якої для багатьох країн світу є надзвичайно актуальним питанням. Україна не є виключенням, оскільки високий рівень корумпованості визнано не тільки керівництвом держави чи найвпливовішими суб'єктами політичного життя, а й міжнародними інституціями та незалежними антикорупційними організаціями. Корупція загрожує національній безпеці України, уповільнює економічний розвиток держави, деморалізує суспільство, що нівелює довіру населення, національних та іноземних інвесторів і партнерів до державних органів влади та органів місцевого самоврядування. Крім того, масштаби корупційних проявів негативно позначаються на міжнародному іміджі України.

І хоча в Україні затверджено ряд нормативно-правових актів, направлених на попередження та протидію корупції, а державна програма з виконання Антикорупційної стратегії підлягає щорічному перегляду з урахуванням результатів реалізації визначених заходів, висновків та рекомендацій парламентських слухань з питань ситуації щодо корупції (пп.1-2 ст. 18 Закону України «Про запобігання корупції» (1), однак в Україні й досі існує надзвичайно високий рівень корупції. Так, за даними міжнародної організації «Transparency International», індекс сприйняття корупції (найвідоміший показник

корупції у всьому світі – Corruption Perceptions Index, (CPI) станом на 2017 рік в Україні становив 30 балів зі 100 можливих (2, с. 401), станом на 2018 рік – 32 балів із 100. У світовому рейтингу наша країна посідає 120 місце серед 180 країн. Сусідами України в антикорупційному індексі є Іран, Камерун, Непал, Нікарагуа і Парагвай (3; 4, с. 41-44).

Аналіз досліджень, на основі яких розраховувався Індекс, свідчить про певне зменшення рівня корупції у відносинах між бізнесом та державними структурами. Цьому могли сприяти запровадження автоматичного відшкодування податку на додану вартість, постійна робота інституту бізнес – омбудсмена, функціонування електронної системи ProZorro.

Слід констатувати, що найбільш корумпованими українці визнають саме ті інституції, які покликані боротися з корупцією, – суди (66%), правоохоронні органи (64%), державну службу (56%), сферу охорони здоров'я (54%), парламент (53%), політичні партії (45%), ЗМІ (22%), громадські організації (5).

За результатами Всеукраїнського соціологічного опитування, яке проводилося Київським міжнародним інститутом соціології у вересні 2018 року за фінансової підтримки Міністерства іноземних справ Данії та National Endowment for Democracy (6) серед більш ніж 2000 опитуваних переважна більшість українців вбачає більше загроз для незалежності України серед внутрішніх причин, а не серед зовнішніх. При цьому 57 % респондентів вважають топ-загрозою саме корупцію у владі.

Калмиков Д. О., Сінченко Д. В., Сорока О. О. та ін., проводячи аналіз історичного становлення антикорупційного законодавства в Україні зазначають, що «...періодичні «сплески» у сфері запобігання корупції у вигляді прийняття певних нормативно-правових актів (формальний бік процесу) постійно супроводжується їх вихолощенням, відтермінуванням або невиконанням (змістовний бік процесу)». Автори вважають, що у цілому в державі бракує «справжньої, стійкої політичної волі до запобігання корупції» (7, с. 60-61).

Нині в Україні існує досить багато різноманітних обмежень, заборон та правил, направлених на запобігання вчиненню корупційних правопорушень та/чи правопорушень, пов'язаних з корупцією. До них можна віднести: 1) обмеження використання службових повноважень і свого становища (у ст. 22 Закону України «Про запобігання корупції» (1) міститься загальне антикорупційне правило, яке стосується усіх суб'єктів, на яких поширюється дія цього Закону); 2) обмеження щодо одержання подарунків (пп.1, 2 ч.1 ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції» (1); 3) обмеження, пов'язані із запобіганням виникненню конфлікту інтересів (згідно зі ст. 25 Закону України «Про запобігання корупції» (1) особам, уповноваженим на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, забороняється займатися іншою оплачуваною діяльністю, крім випадків, передбачених законодавством, займатися підприємницькою діяльністю) та інше.

Наступними напрямками антикорупційної політики в Україні є встановлення правил щодо виявлення та усунення корупційних ризиків ще на етапі їх зародження, а саме встановлення спеціальних вимог до обрання та призначення кандидатів на посади державних службовців, політичні посади, посади суддів тощо. Так, вдалим прикладом вказаного твердження є положення ч.2 ст. 21 Закону України «Про державну службу», згідно якого вступ на державну службу здійснюється тільки шляхом призначення громадянина України на посаду

державної служби за результатами конкурсу (8). А у статтях 69–82 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» визначено порядок добору та призначення на посаду судді з метою здійснення ретельного відбору професійних та добросовісних кандидатів на відповідні посади (9) тощо.

Останніми роками в Україні створено цілий ряд державних органів, в обов'язки яких входить протидія корупції: органи прокуратури, Національна поліція України, Національне антикорупційне бюро України, Національне агентство з питань запобігання корупції. Нині також створені та діють Спеціалізована антикорупційна прокуратура, Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, формується Вищий антикорупційний суд та Державне бюро розслідувань (2, с. 401-423).

Однак, не дивлячись на прийняття численних нормативно-правових актів, направлених на попередження та протидію корупції, створення цілого ряду антикорупційних органів (діяльність яких нині не забезпечує ефективності проведення ними антикорупційних заходів (10), в Україні існує досить високий рівень корупції, що вимагає більш дієвих та вчасних заходів як з боку вищих органів державної влади та органів місцевого самоврядування, антикорупційних органів, так і пересічних громадян. Формування спільної та єдиної політики є основою якісної боротьби з корупцією, мінімізації її проявів. Тільки завдяки створенню ефективної системи взаємодії та координації органів державної влади та недержавного сектору можна забезпечити ефективну протидію корупції у всіх сферах життєдіяльності країни.

Список бібліографічних посилань:

1. Про запобігання корупції: Закон України від 14. 10. 2014 р. №1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>.

2. Попова Л. М. Адміністративно-правові засади контролю в сфері підприємницької діяльності: Монографія. Харків: Майдан, 2018. С. 536.

3. Офіційний сайт Transparency International. URL: <https://www.transparency.org>.

4. Попова Л. М., Федоренко Н. С. Особливості діяльності антикорупційних органів в Україні // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Проблеми розвитку ринку фінансових послуг», 14 листопада 2019р. / Частина 4. Харків: Харк. нац. ун-т будів. та архіт., 2019. 72 с.

5. Національна доповідь щодо реалізації засад антикорупційної політики у 2018 році. URL: <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2019/07/Natsdopovid-2018.pdf>.

6. Українське інтернет-видання «Детектор медіа». URL: <https://detector.media/infospace/article/142044/2018-10-26-efektivnist-derzhavnoi-politiki-u-sferi-informatsiinoi-bezpeki-naperedodni-viboriv-rezultati-vseukrainskogo-opituvannya-gromadskoi-dumki/>.

7. Запобігання корупції: методичні рекомендації для місцевих активістів / [Д. О. Калмиков, Д. В. Сінченко, О. О. Сорока, М. І. Хавронюк, Г. Л. Шведова]; за заг. ред. М. І. Хавронюка. К.: ФОП Москаленко О. М., 2017. 242с., с. 60-61.

8. Про державну службу: Закон України від 10. 12. 2015 р. № 889-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19>.

9. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 07. 07. 2010 р. № 2453-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2453-17>.

10. Попова Л. М. Адміністративно-правові засади контролю в сфері підприємницької діяльності: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: спец. 12. 00. 07. Харків, 2019. С. 38.

УДК349. 415(477)

**Світлана Миколаївна ПОПОВА,**

професор кафедри правоохоронної діяльності та поліціїстики факультету № 6 Харківського національного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-3958-4133>

## **ЗЕМЕЛЬНА РЕФОРМА В УКРАЇНІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ**

Україна, як держава, має у розпорядженні величне національне багатство – високоякісні земельні ресурси, які потенційно можуть бути потужною базою розв’язання багатьох соціально-економічних і політичних проблем країни. Тому сьогодні, у період проведення радикальних реформ у всіх сферах суспільної діяльності, найбільш гострі питання зосередженні у галузі земельних відносин.

Регулювання земельних відносин здійснювалося на всіх етапах розвитку суспільства з метою захисту пов’язаних з землею інтересів як окремих землекористувачів, так і територіальних громад та суспільства в цілому. В часи колишнього Радянського Союзу право користування землею було похідним від права держаної власності на землю. І логічним наслідком недостатньої ефективності такого земельного укладу стало започаткування у незалежній Україні земельної реформи, основною метою якою був перехід від монополії державної власності на землю до різноманітності й рівноправності форм власності на неї, що зумовило кардинальні зміни мети і завдань земельного законодавства в нашій державі (1, с. 45).

Конституцією України (2) та статтею 1 Земельного Кодексу України (3) земля проголошується основним національним багатством нашої країни. До земель України належать усі землі в межах її території, в тому числі острови та землі, зайняті водними об’єктами, які за основним цільовим призначенням поділяються на певні категорії, що мають особливий правовий режим.

Як відомо, реформування будь-якої сфери суспільних відносин є складним та затратним процесом. Для його реалізації необхідне прийняття великої кількості законів та підзаконних нормативно-правових актів, а їхня реалізація потребує потужного організаційного, фінансового та кадрового забезпечення. Метою земельної реформи, що здійснюється в Україні, є забезпечення ефективного використання та підвищення цінності земельних ресурсів, створення оптимальних умов для суттєвого збільшення соціального, інвестиційного і виробничого потенціалу землі, перетворення її у самостійний фактор економічного зростання (4, с. 23).

Україна володіє значним земельним потенціалом, який становить 5, 7 % території Європи. Із 60, 3 млн гектарів майже 70 % становлять сільськогосподарські угіддя з високою родючістю (5).

Розвиток земельних відносин повинен базуватися на таких принципах: